

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Iræ affectus quomodo ex Aristotele excitetur. cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

tis desolationem, & ruinam ciuitatis Hierosolimitanae, si con-
 tritionem & dolorem peccatorum velim concitare, proponā
 historiam poenitentis Dauidis, Magdalenae, filij prodigi, Pcla-
 gia, Thaidis, Iacobi Eremita: Si condonationem iniuriarum,
 erit ad rem historia Ioseph. Si ad ærumnarū tolerantiam exhor-
 terit utilis descriptio patiētiae Iob. Tobiae &c. Octauo deniq;
 nihil meo iudicio poterit esse vtilius, quam vt studeat orator
 habere ac perpetuo cōseruare cor pium ac tenerum, quod fiet
 si studium orationis, & meditationis nunquam in se sinat lan-
 guescere, stas precationes, neque omittat vnquā, & diligen-
 ter, & cum fructu peragere curet; istud enim est quod nobis
 Deus commendat, Ignis in altari semper ardebit, quē nutrit
 Sacerdos subijciens ligna per singulos dies. Nutritur enim de-
 uotionis ignis; Meditando, & Orando. Nec est difficile in di-
 cente advertere & conijcere, vtrū ex spiritu Orationis loqua-
 tur, an pōnat ex memoria quae scripsit in pagella, & an fer-
 uor sit verus; & ex corde accenso sua sponte nascatur mouen-
 te Spiritu sancto, an sit fictus, & extrinsecus ascitus atque coa-
 ctus. Præterea multum adhuc Spiritum in Oratore conseruan-
 dum valent orationes quas Iaculatorias vocāt, lectiones libro-
 rum spiritualium, frequentia colloquia de ijsdem rebus spiri-
 tualibus eum vix pijs, & diuino spiritu afflatis: Aliqua cor-
 poris afflictationes, visitare domos hospitales & carceres, &
 his similia. Plurimum proderit audire Concionatores feruen-
 tes, qui non tam de rebus diuinis agant, quam diuino Spiritu
 agantur. Postremo antequam ad concionandum accedat, fun-
 dat preces, & à Deo impetret gratiam mouendi, obnixè Chri-
 stum deprecans, ne sinat Sanguinem suum conculcari, aut inu-
 tilem reddi, & Dæmonem tam multa molientem victorem eua-
 dere. Hæc de mouendis affectibus in vniuersum dicta sint, iam
 de singulis aliquid perstringere aggrediamur, locosque tum
 Aristotelicos, tum Theologicos aperiamus.

Adiuuentz
 ad deuotio-
 nem conser-
 uandam in se
 ipso.

est aut dō
 supulat in
 . . .

2. Rhet.

Ira affectus quomodo excitandus ex Aristotele.

DE affectibus singulis aliqua docet Aristoteles, naturam
 eorum, proprietates, & causas explicans; ex eō nobis est
 animus, non omnia sed aliqua excerpere quae ad rem nostram
 faciunt: quoniam de Affectuum natura, optimè omnium ex suis
 principijs philosophatum eū arbitramur quare omnia ex Ari-

ff stotele

stotele sumpta erunt paucis admodum adiectis; Considerat igitur in quolibet affectu tria. Primum qui sunt prout ad aliquem affectum, V.g. Ira aut Misericordia. Deinde erga quas personas soleat homines eo affectu moveri, hoc est quibus irasci aut compati soleamus, postremo ob quas causas. His enim cognitis Oratoris est preparare Auditores, & eas conditiones in illis efficere quibus subiecti sunt, qui tali affectu moventur, & ostendere causas adesse & personas, erga quas hoc vel illo modo affici debeant. Ab Ira in initium sumit Arist. quam ita definit. Ira, est appetitio ulciscendi aduersus eum concepta à quo se, aut aliquem suorum immerito contemptum quis putat, quo posito, cum homines natura, maxime sui existimatione appetant, ijs irascuntur qui videntur eos parificare, huius autem contemptus sunt tres species. Despicientia, cum significat quis se alium vilipendere. Secundò, incommodatib. cum eum afficit aliquo incommodo opponens se eius voluntatibus solum incommodo sit. Tertiò Contumelia quæ est nocere ijs in rebus in quibus dedecus suscipit ille qui patitur. Ob hæc capita homines irascuntur cum immerito quid eorum se pati arbitrantur. Inde etiam quibus irascantur apparet, nempe ijs à quibus talia se perpeti opinantur. Ita invidentibus & subsannantibus, & illudentibus irascimur, quia contumeliam, irrogant & maledicentibus, & contemnentibus in ijs præsertim rebus, in quibus nos studium, & laborem ponimus, & multo magis si ab amicis hæc patiamur. Præterea irascimur ijs qui prius nos honorabāt, & iam cessant ab honore, & his qui pro acceptis beneficijs beneficia non reddunt, vel non æquali officio, ut sunt ingrati homines, & his qui sunt inferioris conditionis, maxime verò irascimur si aliquando significant nos parvipendere, & ijs amicis qui nostras necessitates non agnoscunt, nec iuuant, qui aliquid dicunt vel faciunt quod nobis molestiam affert, sicut etiam inimicis malarum rerum solemus irasci, quia res illæ animum contrahunt, ijs item, qui vituperant & arguunt eos quos non possumus non defendere, qui vel audiunt vel curiosè querunt nostros defectus, & quicquid sit contra nostram existimationem. Rursum his qui cum serio aliquid tractamus, videntur quasi nobiscum iocari, & ironice dissimulant quasi nos, & res nostras partipendentes. Qui nostri oblinisci videntur, qui cum sint liberales in alios, nostri videntur immemores. Denique his qui de nobis honorificè minus loquuntur præsertim apud eos apud quos nos cupimus videri magni, vel cum quibus de gloria

In singulis affectibus tria consideranda. Ira. Rhet. c. 2.

Ob tria irasci solemus alijs.

Quibus irasci solemus.

ad R.

ant dignitate contendimus, vel quos admiramus aut erube-

Deinde docet idem Arist. qui sint proni ad iram, sunt autem
ij quorum animus est aliqua molestia aut ægritudine pressus,
ut sunt etiam qui morbo aliquo corporis afficiantur, vel pau-
perate premuntur, facile enim ex quacunq[ue] oblata occasio-
ne ad iram mouentur, præsertim si non adiumentur in his mole-
stijs quas patiuntur, sicut qui siti vexatur si a bibendo impe-
diatur. Et hi, qui vehementer aliquid desiderant & amant, nec
facile possunt cõsequi, facile ad iram incitantur etiam leui oc-
casiõcula, maximè verò contra eos, qui studijs eorũ aduer-
santur, vel causa eorũ cum possunt non fauent. Præterea qui
malum aliquod recipiunt, unde bonum expectabant, siquidem
in speratum malum magis cruciat, quemadmodum (ait Arist.)
in speratum bonum magis delectat. Et sunt aliquæ circumstan-
tiæ, in quibus homines sunt procliuiores ad iram, sicut est tem-
pus incommodum, ut si quis in tempestiue adeat principem,
quando scilicet vel quietem expetit, vel negocijs detinetur, mo-
lestè enim fert se interpellari. Diebus item quibus aliquid sinis-
trum nobis contigit, sumus ad iram procliuiores, unde ille dixit
in tempore veni, quod est omnium maximum. Item aliqua
corporis habitudo propensorem facit ad iram, in quibus enim
abundat bilis, facile irascuntur. Similiter ætas ut in iuuenibus
in quibus dominatur ira ob cupiditates tunc efferuescentes, &
sanguinem ebullientem, in senibus etiam, quos ob confectam
& molestam ætatem esse morosos videmus. Præterea locus ut
si quis in publico, aliqua contumelia sit affectus. Ex his patet
qui sint ex Arist. ad iram magis propensi, & quibusnam homi-
nes irasci soleant, & quas ob causas. Ergo secundum Aristoteli
qui aliquem ad iracundiam mouere velit, ita orationem accõ-
modet ut disponat auditores, eo modo quo dispositi esse solent,
quos facile diximus irasci. V. g. curet excitare aliquem dolo-
rem, reuocando in memoriam aliqua ex his quæ molesta passi
sunt, inde proponere iustas causas irascendi. In concionibus no-
stris, poterimus aliquando excitare iram cõtra hæreticos, & quos
vocamus politicos, apostatas, fures, homicidas, ceterosque
flagitiosos, ita tamen ut ira feratur contra vitij, non contra
personas. Sic contra hæreticos excitabo in auditoribus zelum
& amorem religionis, accendam desiderium conseruandi pri-
matum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, deinde proponam ante oculos,
quanta Ecclesiæ Sanctæ hæretici, damna inferant, quanto

Qui sint ad iram proni.

Qui sint ad iram proni.

Qui sint ad iram proni.

nos odio prosequantur, quantis contumelijs catholicos afficiant, & colligam iustissimas causas irarum contra ipsos, ut scilicet aut conuertantur, aut conterantur.

Lenitas, seu mansuetudo. Cap. VI.

Cap. 3.

Quid sit lenitas.

Sed dicamus de contrario affectu lenitatis, qui magis vni venire solet in concionibus, & in domestico conuictu. Lenitas (ait Arist.) est mitigatio iræ, quasi post turbinem, & tempestaté aeris serenitas, ac maris tranquillitas. Docet primò quibus, & ob quas causas solet animus iratus mitefcere vel non irasci: Sicut (ait) contemptus alicuius, iram eius prouocat et dicitis, ita mites sumus ad eos qui nos nequaquam læserunt, vel si in aliquo læsi sumus, non voluntariè illud ab eis factum agnoscimus, quia propriè non est contemptus ubi non apparet voluntarium. Et qui licet læserint & videantur nos contempisse, tamen nunc contrarium volunt ab eo quod fecerunt cum essent ira perciti, & agnoscunt se deceptos, aut lapsos fuisse. Et qui nihilo meliores erga se ipsos solent esse, ab eo quod erga nos faciunt, ut non propriè visi sint nos parui ducere, eum nemo se ipsum paruifaciat. Et quando sunt tales ut non solent erga bonos male se gerere, sed omnes honorare, ut potius fuerit insolitus aliquis casus quod nos læserint, & hi qui errorem hunc fatentur, & simul dolent, quosque penitet facti, quia hæc confessio est quædam quasi vindicta & pœna peccati, sicut contra famulos negantes errorem, domini magis irascuntur, quam si fateantur, quia illa negatio est actus irreuerentia, & contra confessio, est honor. Et maximè placamur his, qui se humili-ter gerunt nobiscum, & supplices veniam petunt, cuius rei (ait Aristot.) signum est quod canes non mordent prostratos, & iacetes, quod idem de Leone Plinius affirmat. Rursus lenes euadimus cum in rebus nostris ferijs, illi serio agunt, sicut contrarium diximus iram mouere. Et quando ij, quibus irati eramus beneficia nobis conferunt, & gratificantur, quia verum est illud. Munera crede mihi placant hominesque Deosque. Et quando illi iidem qui aliquomodo videntur contempisse, iam honorant, ut potius ex iræ motu repentino illud appareat factum, quam ex electione. Et quando videmus ei qui læsit nos, aliquod damnum magnum euenisse, sic enim videntur penam dedisse, etiamsi non nostri causa.

Qui ad lenitatem proni.

Secundò, qui nam sunt ad mansuetudinem dispositi, sicut res